

Sveta glazba izraz kršćanske kulturne baštine

21. rujna 1980. godine, u nedjelju, Sveti Otac Ivan Pavao II. predsjedao je Euharistijskom slavlj u crkvi sv. Petra u Rimu prigodom stogodišnjice talijanskog cecilijanskog pokreta. Pjevalo je petnaest tisuća pjevača iz cijele Italije, a Sv. Otac im je održao ovaj govor:

»Hvalite sluge Gospodnje, hvalite ime Gospodnje! Blagoslovljeno ime Gospodnje, sada i do vijeka!«

1. Ove riječi pripjevnog psalma današnje nedjeljne liturgije savršeno se prilagođuju vašim osjećajima, draga braćo i sestre »Talijanskog Udruženja Svete Cecilije«, koji ste na tisuće došli u Rim, u središte katoličanstva, na časni grob Prvaka apostola, da skladnom privlačivošću svoga pjevanja slavite i blagoslovljate ime Gospodnje koje se u ovoj divnoj bazilici diže kao molitva kojom častimo Boga.

Vi ste na svečan i značajan način htjeli proslaviti temeljni datum za život vašega Udruženja, koje je upravo ovih dana navršilo svojih sto godina života! Ovaj datum ne ispoljuje starost i uvelost ovoga organizma, nego naprotiv dokazuje iznenađujuću životnu snagu, što najbolje svjedoči vaša radosna prisutnost, koja želi potvrditi život, veselje, nadu, kršćansku vjeru, i — osim toga — očitovati pouzdanje i ljubav za »svetu« glazbu, kojoj ste posvetili i posvećujete — možda najbolji — najsavršeni dio svoga vremena, svoga zanimanja, svojih snaga!

Davnog 4. rujna 1880. u Milanu sastao se prvi nacionalni cecilijanski kongres: tako je nastalo vaše Udruženje na službu talijanskog Episkopata, koji je htio ujediniti sve one kojima je toliko na srcu bila »sveta« glazba. Ali što se tiče datuma možemo još više ići unazad: pravi početak »Talijanskog Udruženja Svete Cecilije« možemo pomaknuti na godinu 1584., kad je u Rimu ustanovljeno »Udruženje Svete Cecilije«, koje je 1585. potvrdio Siksto V. I veliki G. P. L. Palestrina bio je član ovog udruženja, koje je potrajalo sve do osamnaestoga stoljeća. U osamnaestom stoljeću ponovno oživi i razdijeli se u dvije grane, za »svjetovnu« glazbu i uze ime »Državna Akademija Svete Cecilije«, i za »svetu« glazbu s imenom »Talijansko Udruženje Svete Cecilije«. Ljubav i poštovanje što su ga moji predšasnici, posebno sveti Pijo X. i Pavao VI., imali za vaše Udruženje dobro su poznati; kao što je poznato da je ono među svojim članovima imalo najelitnije skladatelje, maestre, dirigente u katedralama i talijanskim crkvama.

2. Vi ste, predraga braćo i sestre, ponosni što pripadate Udruženju, kojemu je glavni cilj promicati istinsku »svetu« glazbu; time se vi svjesno uključujete u čitavu viševjekovnu tradiciju Crkve, koja se, da bi Presvetom Trojstvu iskazala kult, služila glazbom i pjevanjem da izrazi najdublje

duhovne izražaje kršćanina: klanjanje, zahvalu, molbu, prošnju, bol, duhovni zanos. Zato je II. vatikanski sabor mogao potvrditi da »sveto pjevanje, združeno s riječima, tvori potreban i sastavni dio svečane liturgije«, i »sveta će glazba dakle biti to svetija što se tješnje poveže s liturgijskim činom, bilo da ugodnije izrazi molitvu, bilo da promiče jednodušnost, bilo da svete obrede obogati većom svećanošću« (SC, br. 112).

Prošlo je gotovo osamdeset godina od Motu proprio *Inter pastoralis officii* što ga je sveti Pijo X. 22. studenoga 1903. izdao u doba teških uvjeta za »svetu« glazbu, koja — kao što upozoravaju povjesničari i stručnjaci — nije uvijek i posvuda sadržavala ono dostojanstvo što se pristoji božanskom kultu. Motu proprio moga svetog predšasnika, bi za više od pola stoljeća plodonosni poticaj obilnih plodova istinske umjetnosti i duboke duhovnosti. Drugi vatikanski sabor, sa svoje strane, izdao je konstituciju o liturgiji, koja je, s izrazitim pozivom na spomenuti motu proprio svetoga Pija X, posvetila znatni dio svetog glazbi (SC, br. 112—121); a u ožujku 1967., tadašnja kongregacija Svetih Obreda, objavila je opširnu razgovornu Instrukciju pod naslovom *Musicam Sacram*.

Potrebno je nastojati na kulturnoj, odgojnoj, socijalnoj i duhovnoj važnosti svete glazbe; i nastojanja i napore na ovome polju, pod svaku cijenu neka budu dovršeni i s razlogom će ih hvaliti Apostolska Stolica, biskupi i svi vjernici, koji žele iskazati Bogu poštovanje dostojno i dolično Njegova neizmjernog veličanstva. Osim toga ovakove će plemenite napore odobriti svi oni koji sa zabrinutošću gledaju na pojave i nesigurne glazbene pokušaje u nekim liturgijskim svečanostima.

3. Crkva u svojim ispravama (dokumentima) postojano i uporno insistira na pridjevu »sveto«, primjenjujući ga u glazbi koja je namijenjena liturgiji. To će reći da je ona, po svome stoljetnom iskustvu, uvjerena da takva kvalifikacija ima svoju važnu vrijednost. U glazbi koja je određena za sveto bogoštovlje — rekao je Pavao VI — »nije sve valjano, nije sve dopušteno, nije sve dobro«; dobro je samo ukoliko u združenju umjetničkog dostojanstva i duhovne nadmoći može »potpuno izraziti... na slavu Božju i na uzdizanje mističnoga Krista« (*Govori Pavla VI, IX* [1971], str. 301). Prema tome, ne može se ustvrditi da svaka glazba postaje sveta samo zato i u času kad se uključi u liturgiju; u tome stavu nedostaje osjećaj liturgijskog, crkvenog »sensus Ecclesiae«, »bez kojega pjevanje, umjesto da pomogne spajati duše u ljubavi može naprotiv postati izvor tegoba, rastresenosti, napuklina svetoga, razdiobe u samoj zajednici vjernika« (isto, str. 300).

Osim toga, poznato je da saborska konstitucija o liturgiji zahtijeva da nove skladbe moraju imati »oznake istinske svete glazbe« (SC, br. 121).

I ja, danas, radi dostojanstva liturgije s poštovanjem i uvažavanjem obraćam se svim glazbenicima zato da i oni budu »prijetelji prave umjetnosti«, o kojima se Crkva izjasnila da joj trebaju, i u ime ljepote koja im je, nadahnuta Duhom Svetim, upravila poziv, da ne bi propao najplodniji savez između Nje i prave umjetnosti (usp. Poziv Koncila umjetnicima). Vi, glazbenici, koji imate divni i misteriozni dar da pretvarate ljudski osjećaj u pjevanje, da prilagodite zvuk riječi, dajte Crkvi i liturgiji nove skladbe, slijedeći tolike glazbenike koji su uspjeli održati svoj umjetnički izraz u savršenom i plodnom skladu sa visokim ciljem i zahtjevima katoličkog kulta!

4. Glazba određena za liturgiju mora biti »sveta« prema posebnim karakteristikama, koje su sastavni i potrebni dio same liturgije. Kao što Crkva traži da mjesta, predmeti, odijelo itd. imaju predispoziciju koja odgovara njihovoj sakramentalnoj namjeni, tako i za glazbu, jer je jedan od najviših objavljenih znakova liturgijske sakralnosti, ona traži da posjeduje odgovarajuću predispoziciju za svetu i sakramentalnu svrhu koja ju razlikuje posebnim osobinama od glazbe koja je određena za zabavu, razbibrigu, ili duhovnost u najširem smislu te riječi.

Crkva je označila vrste glazbe koje u pravom smislu te riječi posjeduju umjetničku i duhovnu predispoziciju za božansko otajstvo: gregorijansko pjevanje i polifonija. U vrijeme kad se gregorijansko pjevanje cijeno i u njemu uživalo, njegova veličanstvenost bila je posvuda priznata. Trebalo bi da u mjestima za koja je ono nastajalo, opet dobije časno mjesto i da bude u praksi prema mogućnostima pojedinih liturgijskih zajednica, posebno da opet ožive njegove značajnije skladbe. Isto tako one lakše i predajom prihvaćenije trebalo bi da postanu izražajne zajedničke pjesme jedinstva i općenitosti Crkve (usp. Intr. *Jubilate Deo* — lakši gregorijanski napjevi... , Ed. Vat. 1974). Polifonija je također danas ponovno dobila prijašnju vrijednost. Pojavili su se sretno i neočekivano »pjevački zborovi« sastavljeni od mladih koji su željni istinske ljepote i duboke duhovnosti. Ovim dvjema vrstama može stajati uz bok sveto pučko pjevanje, koje će zaista pokrenuti sav narod i prema tome posjedovati sastavne dijelove zbornosti i izražajne svečanosti, što ih narod koji se moli i klanja može i mora izraziti. Sveti Ambroz sretno uspoređuje pjevanje vjernika s morem: »Njihove psalmodije — piše on — natječu se sa šumom valova koji lagano oplakivaju... Što bi bilo pjevanje mora ako ne jeka pjevanja kršćanske zajed-

nice?... Dok sav narod skupa moli struji kao osaka pjenušavih valova, kada pjevanje ljudi, žena, djevice, dječaka odjekuje u pripjevima psalama kao skladni šum valova« (*Heksameron*, III, V, 23; PL 14, 165).

5. Skladanje i izvedba prave svete glazbe zahtijevaju posebnu, i umjetničku i duhovno-liturgijsku pripremu. U ovome času ne mogu a da ne pohvalim sve one poticaje koji teže bilo da ponude skladateljima pomoć, savjete i odgovarajuće instrumente, bilo da pjevačima dadnu mogućnost da dio svoga vremena posvete ovome obliku izražaja koji je sveta glazba.

Prema tome potrebno je u glazbeno-liturgijskoj praksi latinske Crkve korisno iskoristiti neizmjerenu baštinu što su je kršćanska civilizacija, kultura, umjetnost kroz tolika stoljeća proizvela. Djelomično prihvaćanje oblika i instrumenata tipičnih pojedinim civilizacijama i kulturama neka se izvrši s razborom, poštujući duh naroda i zdrav pluralizam. Pluralizam je prije svega zaštita karakterističnih vrednota pojedinih civilizacija i kultura, koji će samo na taj način biti primljeni i prilagođeni, s dokazom razboritog i iskušanog iskustva, kao elementi tuđeg porijekla, koji ga nisu iskrivili, nego obogatili (usp. *Gaudium et spes*, br. 44; *Ad Gentes divinitus*, br. 22).

Predraga braćo i sestre! U ovome svečanom slavlju koje vas je u svečanom raspoloženju okupilo oko Pape, da zahvalite Gospodinu za sto godina života vašega društva, kažem Vam: ljubite »Talijansko Udruženje Svete Cecilije« (AISC). Slijedite ga! Podržavajte ga! Nastavite s obnovljenim žarom u divnom djelu koje je ujedno spoj »umjetnosti« i »vjere«. Upravo zato što je »sveta« glazba odraz i izraz vjere — vjere Crkve i njezinih članova — nužno je da vaše kršćansko ponašanje, na unutarnjoj i vanjskoj razini, bude savršeni sklad, istinita dosljednost između vašeg pjevanja i vašeg života. »Pjeva Bogu — kaže nam sveti Augustin — tko živi u Bogu; Pjeva psalme Njegova imena tko radi za slavu Njegovu. Tako pjevajući psalme, to jest, tako živeći, tako radeći... pripravlja-te put Kristu, sve dok su Mu posredstvom onih koji navještaju evanđelje otvorena srca vjernika« (*Enarrat. in ps.* 67,5; PL 36,814 s.).

Ako budete autentični kršćani, vašim pjevanjem ćete biti vjesnici Evanđelja, to jest Kristovjesnici u današnjem svijetu! Amen!

S talijanskog preveo: Anđelko Milanović

SVIM POŠTOVANIM PRETPLATNICIMA, SURADNICIMA, DOBROČINITELJIMA SRETAN BOŽIĆ I BLAGOSLOVLJENU NOVU GODINU

ŽELE

UPRAVA I UREDNIŠTVO